

महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग, मुंबई
आणि

शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा, यशवंतराव चक्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
संयुक्त विद्यमाने आयोजित

“आदिवासी महिलांसाठी कौशल्याधिष्ठित प्रशिक्षण कार्यशाळा”

दिनांक

४ व ५ ऑक्टोबर २०१८

कार्यशाळा कार्यवृत्तांत अहवाल

डॉ. दिनेश भाऊळे

कुलसचिव

डॉ. कविता साळुंके

प्र. संचालक, शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा
कार्यशाळा प्रमुख समन्वयक

डॉ. संजीवनी महाले

सहयोगी प्राध्यापक, शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा
कार्यशाळा समन्वयक

यशवंतराव चक्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

सर्वोत्कृष्ट शिक्षणार्थी कॅनडा येतील कॉम्पन्येच्या ओफ लैरिंगच्या आंतरराष्ट्रीय मुणिकाना पुरस्काराने रान्मानित
मुश्विनाऱ्यात लक्ष्यात बहाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ

(महाराष्ट्र शासनाने रथ्यापिलेले)
प्रभागी : उपायकरणाच्या विभागाच्या नाशिक विभागात
दुर्घटना : (०२५३)२२३१०९९९, २२३१०९९९, २२३१०९९९

ज.क्र.वयमधुवा/प्रशाय/१०
दिनांक : २५/२५/२०२५

प्रति,

म.उपायकरण
महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग,
गृह निर्माण भवन, पोटमाळा,
नांदा विलिंग, बोंदा (पूर्व) मुंबई^१
दिन : ४०००५१

विषय :- कायंशाळा संगनता अहवाल च उर्वोत्तर रकमेवावत...

महोदय,

महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग, नुव्ही द्वांत्याकून शिक्षणाश्व विद्यारात्र, यशवंतराव चक्राण
पाठ्यग्रन्थ मुक्त विद्यापीठ, नाशिक हांचा कायंशाळा पृथ्याचा प्रस्ताव मान्य करण्यात आला होता. महाराष्ट्र
गृह निर्माण आयोगाच्या मर्गदर्शनानुसार सदर आदिवासी महिलांसाठी कायंशाळाधिकौत कायंशाळा^२ ख
४५ अंकुरोवर २०१८ रोजी दीपदात आली.

आयोगाकून विद्यापीठ स वा कायंशाळेसाठी रु. ८०,०००/- मंजूर वरण्यात आले त्यातोला रु.
४०,०००/- प्रथम तप्ती (१५/०८/२०१८) प्राप्त झालेला आहे. कायंशाळेचा प्रत्यक्ष रुच रु. ८२,३१३/-
इतक झालेला असून रुपये ४२,३१३/- (वेळ लौस हजार तीनशे लारा रुपये) खर्च विद्यापीठाने झेलेला आहे,
तर्गे उर्वोत्तर रक्कमा रु. ४०,०००/- (चालीस हजार रुपये) विद्यार्पिडास मिळवावा ही विनंती.

सोबत उपयोगिता प्रमाणपत्र, खर्चाचे विवरण प्रति जोडलेले आहे.

संगती

दॉ.नंगावनी महाले
(कायंशाळा संगनवयक), शिक्षणाश्व विद्यारात्रा

डॉ.कंगावनी सांगुके
प्र.संचालक, शिक्षणाश्व विद्यारात्रा
व कायंशाळा प्रमुख समन्वयक

डॉ. दिनेश भोडे
कूलसचिव

यशवंतराव चवळाण नहाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

- संदर्भ : १) कायंशाळा उपयोगिता प्रमाणपत्र
२) कायंशाळा खर्च विवाजन
३) कायंशाळा अहवाल

महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग, मुंबई आणि
 शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
 आवैनिन
 "अांदिवासी महिलांसाठी कौशल्याधिकृत प्रशिक्षण कार्यशाळा"
 दिनांक - ४ व ५ ऑक्टोबर २०१८
 आंदिवासी महिलासाठी कौशल्याधिकृत कायंशाळा खर्च विभाजन

अ) तज्ज प्रवास व दैनिक भत्ता व मानधन

	रक्कम
१.१ सौ. स्वाती वानवेंडे	२९२०/-
१.२ श्री रवेस्प इंडनाइक	२२००/-
१.३ श्रीमती वसुधरा शिवगोकर	२८१०/-
१.४ डॉ. रूपा गहा	४२४०/-
१.५ श्री विष्णु शेवाळे	१२००/-
एकूण	१३,५४०/-

आ) प्रशिक्षणार्थी प्रवास व दैनिक भत्ता -५६ प्रशिक्षणार्थी x रु. ५००/- = ३४,०००/-

इ) प्रशिक्षणासाठी झालेला खर्च

वनर लगाई (राका प्रिटर्स)	= १,४१५/-
प्रमाणपत्र लगाई (MCC)	= १,००८/-
प्रशिक्षण साहित्य खरेनी (डॉ. महाले)	= ५,०७३/-
चहा-नाऱ्या कर्तव्य भोजन	= २०,७९५/-
EarthCare डिझाइन फाऊंडेशन (ब्रेसलेट साहित्य)	= ८,४८०/-
एकूण	३४,७७२/-

अ + आ + इ = ८२,३१२/- (व्याप्रेशी डजार तोतारे बारा रुपये)

Dr. S. M. Patil
डॉ. संतोषीयनो महाले
(कायंशाळा समन्वयक.), शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा

Dr. K. V. Patil
डॉ. कविता सांगेके
प्र. संचालक, शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा

Dr. D. N. Patil
डॉ. दिनेश भांडे
कूलसचिव
यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

YASHWANTRAO CHAVAN MAHARASHTRA OPEN UNIVERSITY

Established by Government of Maharashtra in 1989
Ungangotri, Near Gangapur Dam, Goverdhan, Nashik - 422222
Phone : 0253- 223114/15, 2230227, 2230459, 2230024/25/27/28

उपयोगिता प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते की, महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग यांच्या कार्यालयाकडून या कार्यशाळा /चर्चासत्र /संशोधन या प्रकल्पासाठी रु. ४०,०००/- (रुपये चार्कीस हजार) प्राप्त झाले आहेत. त्याप्रमाणे कार्यशाळा वि. ५ व ५, अंकटोबर २०१८ रोजी आयोजित करण्यात आली होती. सदर कार्य शाळेस रु. ८२३१२/- (रुपये ब्याएशी हजार तीनशे बारा फक्त) एवढा खर्च झाला आहे. ज्या कारणासाठी निधी वितरीत करण्यात आला होता, त्याच कारणासाठी त्याचा उपयोग करण्यात आलेला आहे करिता उपयोगीता प्रमाणपत्र देण्यात येत आहे.

विज्ञ अधिकारी
विज्ञ अधिकारी
यशवंतराव चट्टमण महाराष्ट्र
मुख्य नियापीठ, नाशिक

**Form
GER 19-A**

Form of Utilization Certificate / Audited statement

Sr. No.	Letter No. and date	Amount
1.	ममआ-२०१८/काशिच/का-०३/१३३८ दिनांक-०६.०८.२०१८ Sanctioned grant Rs. 80,000/- Actual Expenditure	Rs. 40,000/- Rs. 82,312/-
	Expected Amount from MSCW	Rs. 40,000/-
	Total Expenditure	Rs.80,000/-

1) Certified that out of Rs. 80,000/- grants-in-aid sanctioned during the year 2018-2019 in favour of Finance Officer of YCMOU under the Maharashtra State Commission for Women Letter No. ममआ- २०१८ / काशिच / का-०३/१३३८ दिनांक-०६.०८.२०१८ received Rs 40,000/- by cheque Bank Of Maharashtra

Bandra Branch Cheq. No. 086353 dated 18.08.2018.

Sum of Rs. 80,000/- has been utilized for the purpose for organisation of Skill full training for tribal women as per the actual requirements, for which it was sanctioned and that the balance of Rs. 40,000/- is receivable from Maharashtra State Commission for Women as per the sanction letter.

2) Certified that I have satisfied myself that the conditions on which the grants-in-aid was sanctioned have been duly fulfilled/are being and that I have exercised the following checks to see that the money was actually utilized for the purpose for which it was sanctioned.

Kinds of Checks exercised

1. Expenditure of the amount Rs. 80,000/- used for TA/DA and Remuneration of the experts and the participant, Training Material and Hospitality.
2. Brief report on organizing training cum awareness programme submitted to Maharashtra State Commission for Women.

For C.R. Sagden & Co.
Chartered Accountants
FRN No. 108959 W

CA. Sanjeevan V. Tambuwadikar
Partner M.No.140333

Date: 25.10.2018
Place: Nashik

**महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग, मुंबई आणि
शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
आयोजित**
“आदिवासी महिलांसाठी कौशल्याधिष्ठित प्रशिक्षण कार्यशाळा”
दिनांक - ४ व ५ ऑक्टोबर २०१८
कार्यशाळा कार्यवृत्तांत

महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग, मुंबई आणि शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ नाशिक यांच्या संयुक्त विद्यमाने आदिवासी महिलांसाठी दिनांक ४ आणि ५ ऑक्टोबर २०१८ रोजी कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते.

१) कार्यशाळेसाठी उपस्थित तज्ज्ञ

महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग प्रतिनिधी

- १) श्री. शेवाळे विष्णु (नाशिक जिल्हा समन्वयक)
- २) सौ. शेवाळे वैशाली (समुपदेशक, नाशिक जिल्हा)

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

- १) प्रो.इ. वायुनंदन- (कुलगुरु)
- २) डॉ.दिनेश भोंडे- (कुलसचिव)
- ३) डॉ.कविता साळुंके- (प्र.संचालक व कार्यशाळा प्रमुख समन्वयक, शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा)
- ४) डॉ.प्रकाश अतकरे (संचालक, विद्यार्थी सेवा विभाग)
- ५) डॉ.संजीवनी महाले- (सहयोगी प्राध्यापक व कार्यशाळा समन्वयक, शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा)

विद्यापीठाबाहेरील सत्रनिहाय विषयतज्ज्ञः-

१) सौ.स्वाती वानखेडे (पुणे)	२) श्री.स्वरूप दंडनाईक(नाशिक)
३) श्रीमती.वसुंधरा शिवणेकर (मुंबई)	४) डॉ.रूपा शाहा(कोल्हापूर)
५) श्रीमती अर्चना देशमुख(नाशिक)	

विद्यापीठातील सत्रनिहाय विषयतज्ज्ञः-

१) डॉ.कविता साळुंके	२) डॉ.संजीवनी महाले
३) डॉ.विजया पाटील	४) डॉ.विजयकुमार पाईकराव
५) डॉ.दयाराम पवार	६) डॉ.सुभाष सोनुने

सत्रनिहाय रॅपोर्टिंग:-

१) श्रीमती.ज्योती लष्करी	२) श्री. शिवानंद कहाळेकर
३) श्रीमती.विद्यादेवी बागुल	४) श्रीमती.साधना लामतुरे
५) श्रीमती.कल्पना साळुंके	६) श्री.ज्ञानेश्वर जाधव
७) श्री.राहुल ढेरे	८) श्री.सचिन पोरे
२) कार्यशाळेबाबतची माहिती	

कार्यशाळा नियोजन व आयोजन :-

शिक्षणाधिकारी प्राथमिक विभाग, नाशिक यांच्यामार्फत नाशिक जिल्ह्यातील एकूण ७ तालुक्यांमधील आदिवासी महिलांना आमंत्रित करण्यात आलेले होते. त्यातील सुरगाणा आणि इगतपुरी तालुका महिला काही अपरिहार्य कारणास्तव उपस्थित राहू शकल्या नाही. इतर ५ तालुक्यातील महिलांची संख्या कोष्टक क्र. १ मध्ये दिलेली आहे. कार्यशाळेत एकूण ६८ सहभागी प्रशिक्षणार्थीची उपस्थिती नोंदविण्यात आली त्यांची नावे (परिशिष्ट क्र. १) देण्यात आलेली आहेत.

कोष्टक क्र. १ तालुकानिहाय प्रशिक्षणार्थी संख्या

क्र.	तालुका	प्रशिक्षणार्थी संख्या
१	कळवण	०९
२	नाशिक	१९
३	दिंडोरी	१३
४	पेठ	११
५	त्र्यंबकेश्वर	१६
एकूण		६८

३) कार्यशाळा उद्घाटन कार्यक्रम

डॉ संजीवनी महाले (कार्यशाळा समन्वयक) यांनी आदिवासी भागात उपलब्ध होणाऱ्या साहित्यापासून विविध वस्तू विकसित करणे, विविध सण-समारंभानुसार साहित्य विकसित करून बाजारपेठ उपलब्धतेबाबत मार्गदर्शन करणे, महिलांविषयक विविध कायद्यांची माहिती देणे आणि पर्यावरणपूरक साहित्य वापरून विविध अलंकार विकसित करणे कार्यशाळेची उद्घास्त्र्ये असल्याचे स्पष्ट केले त्यानंतर डॉ. कविता सांढुके (प्र. संचालक, शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा) यांनी आपल्या प्रास्ताविकात महिलांना आपल्या अंगी असलेल्या गुणांना कसा वाव द्यावा आणि त्यांचा उपयोग करून स्वावलंबी बनण्याबाबत प्रेरित केले. त्यानंतर यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाचे कुलसचिव डॉ. दिनेश भोंडे यांच्या हस्ते कार्यशाळेचे उद्घाटन करण्यात आले. श्री. शेवाळे विष्णु (महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग, जिल्हा समन्वयक) ह्यांनी प्रशिक्षणार्थीना मार्गदर्शन केले. कार्यशाळेच्या उद्घाटन कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन विद्यादेवी बागुल ह्यांनी केले. त्यानंतर नियोजीत वेळापत्रकाप्रमाणे (परिशिष्ट क्र. २) कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले.

कार्यशाळा उद्घाटन कार्यक्रम काही क्षणाचित्रे

दिनांक ४ ऑक्टोबर २०१८

३.१) पहिले सत्र - कागदी पिशव्या बनविणे - सौ. स्वाती वानखेडे आणि डॉ.दयाराम पवार यांनी या सत्रात मार्गदर्शन केले. त्यानंतर प्रशिक्षणार्थीकडून प्रत्यक्षात कृती करून घेण्यात आल्या. या सत्रात रॅपोटियरचे कार्य श्रीमती.ज्योती लष्करी यांनी केले.

सत्रातील कृती सांराश:- कागदी पिशव्या बनविण्यासाठी प्रशिक्षणार्थीना कागद, कात्री, सेलोटेप आणि फेव्हीकोल देण्यात आले. तज्जांनी सुरुवातीला कागदी पिशव्या करण्याच्या सर्व कृती क्रमवार सांगितल्या. त्यानंतर प्रशिक्षणार्थीना गटात बसवून प्रत्यक्षात कृती करून घेण्यात आल्या. प्रत्येक प्रशिक्षणार्थीकडून दोन प्रकारच्या पिशव्या बनवून घेण्यात आल्या. या सत्रात एकूण १२८ कागदी पिशव्या तयार झाल्या.

कागदी पिशव्या बनविणे सत्रातील काही क्षणचित्रे

३.२) दुसरे सत्र — द्रोण बनविणे - सौ. स्वाती वानखेडे आणि डॉ.सुभाष सोनुने यांनी पानापासून द्रोण बनविण्याबाबत मार्गदर्शन केले. त्यानंतर प्रशिक्षणार्थीकडून प्रत्यक्षात कृती करून घेण्यात आली. या सत्रात रॅपोटियरचे कार्य श्री. शिवानंद कहाळेकर यांनी केले.

सत्रातील कृती सांराश:- द्रोण बनविण्यासाठी प्रशिक्षणार्थीना बदामाची पाने आणि लिंबाच्या काढ्या देण्यात आल्या होत्या. यात सौ. स्वाती वानखेडे यांनी प्रथम प्रत्यक्षात द्रोण बनविण्याची कृती करून दाखविली. हे पर्यावरणासाठी कसे उपयुक्त आहे याबाबत तज्जांनी मार्गदर्शन केले. यानंतर प्रशिक्षणार्थीकडून प्रत्यक्षात द्रोण बनवून घेण्यात आले.

द्रोण बनविणे सत्रातील काही क्षणचित्रे

३.३) तिसरे सत्र - बियांपासून दागिने बनविणे- श्री स्वरूप दंडनाईक आणि डॉ. संजीवनी महाले यांनी मार्गदर्शन केले. यासत्राच्या मार्गदर्शनानंतर प्रशिक्षणार्थीना साहित्य देऊ कृती करून घेण्यात आली. श्री स्वरूप दंडनाईक यांच्याकडून प्रशिक्षणार्थीना नारळाच्या करवंट्यापासून तयार करता येणाऱ्या दागिन्यांचे पत्रक देण्यात आले (परिशिष्ट क्र.३). रॅपोटियर म्हणून श्रीमती साधना लामतुरे आणि श्रीमती विद्यादेवी बागुल यांनी कार्य केले.

सत्रातील कृती सांराशः- या सत्रात प्रशिक्षणार्थींना रंगबेरंगी मणी, लाकडाचे विविध आकाराचे तुकडे आणि ओवण्यासाठी दोरा देण्यात आला. तजांनी काही अलंकार प्रत्यक्ष तयार करून दाखविले. त्यानंतर महिलांना साहित्य देवून त्यांच्याकडून कृती करून घेण्यात आली. यात महिलांनी आपआपल्या सृजनशिलतेनुसार अलंकार बनविले टाकाऊ वस्तूंपासून टिकवू वस्तू कशी बनवावी याबाबत मार्गदर्शन करण्यात आले.

बियांपासून दागिने बनविणे सत्रातील काही क्षणचित्रे

दिवसभराचे सत्र संपल्यानंतर संध्याकाळी प्रशिक्षणार्थींनी 'कृषी विज्ञान केंद्र' आणि 'यशवंतराव चक्राण स्मृती संग्रहालयाला' भेट दिली. सर्व प्रशिक्षणार्थींनी रात्रीचे जेवण झाल्यानंतर विद्यापीठाच्या गोदावरी गेस्ट हाउस मध्ये निवासाचा आनंद घेतला. प्रशिक्षणात रममाण झालेल्या काही प्रशिक्षणार्थींनी पुन्हा रात्री तज्ज्ञांसौ. स्वाती वानखेडे यांचे बरोबर कागदी पिशव्या तयार करण्याचा सराव केला.

'कृषी विज्ञान केंद्र' आणि 'यशवंतराव चक्राण स्मृती संग्रहालयाला' काही क्षणचित्रे

३.४) पहिले सत्र – आकर्षक पणत्या विकसन - श्रीमती वसुंधरा शिवणेकर आणि डॉ. विजया पाटील यांनी मार्गदर्शन दिल्यानंतर प्रशिक्षणार्थी महिलांनी स्वतः विविध रंगांनी पणत्या रंगविल्या हे कार्य महिलांनी गटामध्ये वैयक्तिकरित्या केले. या सत्राचे रॅपोर्टियर म्हणून श्रीमती कल्पना सांछुके आणि श्री ज्ञानेश्वर जाधव यांनी कार्य केले.

सत्रातील कृती सांराश:- प्रशिक्षणार्थींना या सत्रात पणत्या, ॲक्रेलिक रंग, रंग प्लेट, पाणी आणि कपडा इ. साहित्य देण्यात आले त्यानंतर दिवाळी निमित्त आकर्षक पणत्या बनविणे आणि त्याची बाजारात विक्री याबाबत मार्गदर्शन केले. मार्गदर्शकांनी प्रत्यक्ष पणत्या रंगवून दाखवल्या आणि नंतर प्रशिक्षणार्थींकडून कृती करून घेण्यात आली.

आकर्षक पणत्या विकसन सत्रातील काही क्षणचित्रे

३.५) दुसरे सत्र - महिलांविषयक कायद्यांची माहिती - डॉ.रुपा शहा आणि डॉ. कविता सांछुके यांनी या सत्रात मार्गदर्शन केले. स्त्रियांना संरक्षण देणाऱ्या भारतीय दंड विधानातील (आय.पी.सी.) विशेष तरतुदीविषयक माहिती देणारे पत्रक प्रशिक्षणार्थींना देण्यात आले (परिशिष्ट क्र.४). या सत्राचे रॅपोर्टियर म्हणून श्री राहुल ढेरे यांनी कार्य केले.

सत्रातील कृती सांराश:- या सत्रात तज्जंकडून महिला कायदेविषयक माहिती सविस्तर आणि सोप्या भाषेत देण्यात आली. सदरील सत्रात बालिकेच्या जन्मापासून तर कौटूबिक वादापर्यंतचे कायदे सांगण्यात आले. महिलांना दैनंदिन जीवनात, कामाच्या ठिकाणी होणारा त्रास कसा असतो आणि त्यासाठी महिलांनी कशापद्धतीने त्याला सामोरे जावे याबाबत प्रात्यक्षिके ही करून दाखविण्यात आली.

महिलांविषयक कायद्यांची माहिती सत्रातील काही क्षणचित्रे

त्यानंतर याच सत्राच्या शेवटी श्रीमती वैशाली शेवाळे (समुपदेशक, नाशिक जिल्हा) यांनीही महिलांवर होणाऱ्या अत्याच्यारांविषयी माहिती दिली. प्रशिक्षणार्थीना महिलांचे अधिकाराविषयक माहिती देणारे पत्रक देण्यात आले (परिशिष्ट क्र. ५). त्याचप्रमाणे त्यांनी महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग हे महिलांसाठी कसे कार्य करते याबाबत माहिती दिली.

काही क्षणचित्रे

३.६) तिसरे सत्र – नागलीचे लाडू आणि सोयाबीन पासून पदार्थ

श्रीमती अर्चना देशमुख आणि प्रा. विजयकुमार पाईकराव यांनी नागली आणि सोयाबिन पासून होणाऱ्या विविध पौष्टिक पदार्थांनी माहिती दिली. नागलीचे लाडू आणि सोयाबीनचा चिवडा याची प्रत्यक्षात कृती करून दाखविली. ‘अळोंबीचे विविध खाद्य पदार्थ’ याविषयीची पुस्तिका व पत्रक प्रशिक्षणार्थीना देण्यात आली (परिशिष्ट क्र.६). या सत्राचे रॅपोर्टियर म्हणून कार्य श्री सचिन पोरे यांनी कार्य केले.

सत्रातील कृती सांराश:- यासत्रासाठी नागली पीठ, तूप, पिठीसाखर, सोयाबिन, चिवडा मसाला, खाण्याचा सोडा मीठ, कडई, पातेले, पाणी इ. साहित्य आणण्यात आले होते. नागलीचे लाडू तयार करण्याच्या प्रत्यक्ष कृतीत महिलांना सहभागी करून त्यात कृतीयुक्त अनुभव देण्यात आला. सद्यस्थितीत बहुतांशी महिला नोकरी करतात त्यांना असे पौष्टिक पदार्थ बनविण्यासाठी वेळ नसतो म्हणून आपण असे पदार्थ बनवून स्वतःचा गृहउद्योग सुरु करूशकतो हे तजांनी प्रशिक्षणार्थीना पटवून दिले.

नागलीचे लाडू आणि सोयाबीन पासून पदार्थ सत्रातील काही क्षणचित्रे

क्लिडीओ रेकार्डिंग :- तजांनी दाखविलेल्या विविध कृतींचे क्लिडीओ रेकार्डिंग करण्यात आले आणि प्रशिक्षणार्थीच्या प्रत्यक्ष कार्याच्या Video Clip करण्यात आल्या आहे. (DVD No. 1)

५) समारोप कार्यक्रम :- मा.कुलगुरु प्रो.इ.वायुनंदन यांच्या अध्यक्षतेखाली आणि डॉ. कविता साळुंके (प्र. संचालक, शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा) व डॉ. प्रकाश अतकरे (संचालक,विद्यार्थी सेवा सुविधा) यांच्या उपस्थितीत समारोप कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. यावेळी उपस्थित प्रशिक्षणार्थींनी या कार्यक्रमासंदर्भात आपल्या प्रतिक्रिया व्यक्त केल्या. त्यात विशेषत: ही कार्यशाळा खूप फलदायी असल्याचे तसेच तजांकडून मिळालेल्या सखोल मार्गदर्शनाबाबत धन्यवाद व्यक्त केले. विद्यापीठाने विनामुल्य केलेली निवास व्यवस्था, येण्या-जाण्यासाठी गाडी सुविधा व सकस आदरतिथ्याबद्दल आभार मानले कार्यक्रमाचे नियोजन आयोजनही उत्कृष्ट असल्याबद्दल मत व्यक्त केले. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन श्री राहुल ढेरे यांनी केले.

समारोप कार्यक्रम काही क्षणचित्रे

प्रमाणपत्र वाटप:-

समारोप कार्यक्रमात सर्व प्रशिक्षणार्थीना त्याचप्रमाणे कार्यशाळेतील तज/ समन्वयक/ रॅपोटियर यांनादेखील प्रमाणपत्र वाटप करण्यात आले (परिशिष्ट क्र. ७ आणि ८).

प्रमाणपत्र वाटप काही क्षणचित्रे

६) प्रशिक्षण साहित्य उपलब्धता

प्रशिक्षणात प्रशिक्षणार्थींना पुरविण्यात आलेले साहित्य:-

अ. क्र.	वैयक्तिकरित्या देण्यात आलेले साहित्य	एकत्रितरित्या देण्यात आलेले साहित्य
१	फोल्डर	पंचिंग मशिन
२	वही	स्टॅपलर
३	पेन	सॅलोटेप
४	फेमिकॉल ट्यूब	अँग्रेजिक रंग
५	सुतळी	
६	कागद	
७	ब्रेसलेट	

७) कार्यशाळेची परिणामकारकता :-

कार्यशाळेसंदर्भात प्रशिक्षणार्थींकडून भरून घेण्यात आलेल्या प्रत्याभरण श्रेणीतील (परिशिष्ट क्र.९ आणि १०) विश्लेषणानुसार कार्यशाळा परिणामकारकता पुढीलप्रमाणे दिसून आली.

- प्रशिक्षणाने प्रशिक्षणाच्यौमचे अन्वयजवळारा निनाऱा झाला.
- दरमूळे एकटे प्रथमच बाहेर एडुक्श्न आणि जापाण याहेर एडुन क्राम करू शकतो याचे जाणेव झाली.
- कला गौणाना वाव मिळाला.
- नोहालोविषयक कावयांचे संबोधन माहिती मिळाली.
- आधिक हस्त्या स्वावलंघी शोण्यावावत माणेदणीन मिळाली.
- पौजोळ गदांधी बऱ्से तयार करत येऊन याबाबतचा आर्थिकशास निर्माण इला.
- खेळात राहन्ही मुक्त विद्यापीठामधून शिकता येऊन या बाबतचा माहिती मिळाल्यापूर्वे भावव्यात मुक्त विद्यापीठामधून गुह्यील शिक्षण घेण्याली तशर दर्शवली.
- पूर्वतयागोसाठी १५ तर पदवीसाठी ६ महिनांपै विद्यापीठात डच्च शिक्षणाकरिता प्रवेश घेण्यासाठी अर्ज घास्तल केले.

या कांप्रशास्त्रसंदर्भात येलेलेली विविध वर्तमान प्रश्नांकत प्रियांकी करण्यात आली.

८) प्रशिक्षण कार्यशाळेचे वृत्तपत्र प्रसिद्धी

- लोकनगर (४ अंकिटोवर)
- ईनिक सकाळ (४ द '१ औँचटोवर)
- लोकमत (५ अंकिटोवर)
- THE TIMES OF INDIA (५ अंकिटोवर)

नदरेन यातन्या सावत दृष्ट्यात आलेल्या आहे (परिशिष्ट क. ११).

९) कार्यशाळेचा बऱ्सर:-

महाराष्ट्र राज्य महिला आर्ट्स, नुव्हें अणिं चशकंतगव चक्राण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशक यांच्या संयुक्त विश्वमाने आयोजित कार्यशाळा असा बऱ्सर तयार करण्यात आलेला होता. (परिशिष्ट क्र. १२) १०) महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग, मुव्हऱ्यांनी यशवंतराव चक्राण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाला ही कार्यशाळा आयोजित करण्याची संधी दिली त्याबाबत महाराष्ट्र शासनाचे मनःप्रवेक थव्यावाद...

३/५०/६

डॉ. संजावर्णी महाले

कार्यशाळा समन्वयक,

सहयोगी प्राध्यायक, शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा

२५/११/१२

डॉ. कांबना सात्युके

प्र. संचालक ड. प्रमुख कायराता समन्वयक
शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा

४/८०/६

डॉ. दिनशा भोडे

कलर्सिंचव

यशवंतराव चवळाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशक

परिशिष्ट क्र.१

महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग, मुंबई आणि
शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा य.च.म.मु.विद्यापीठ आयोजित
“आदिवासी महिला कौशल्य विकसन प्रशिक्षण कार्यशाळा”
दिनांक- ४ व ५ ऑक्टोबर २०१८
उपस्थित प्रशिक्षणार्थी यादी

तालुका:- कळवण

क्र.	प्रशिक्षणार्थी नाव	गावाचे नाव	दूरध्वनी क्रमांक
१	सविता आंबादास भागवत	कनाशी	९५६१८४७०६२
२	शकुंतला किरण पालवी	कनाशी	८६००६३१९४६
३	सुरेखा महादू पालवी	कनाशी	-
४	भागा मोहन पडवी	वेरुळे	९८३४५३२८२३
५	शेवंती उत्तम कुवर	कनाशी	९४०४८०७२६
६	रेखा देवराम बर्डे	देसगाव	७५८८९०७५९०
७	तारा बागुल	पिंपडे	-
८	सोनिका शिराम मबगुल	पिंपडे	-
९	लीलाबाई रघुनाथ बहिरम	पिंपडे	-

तालुका:- दिंडोरी

क्र.	प्रशिक्षणार्थी नाव	गावाचे नाव	दूरध्वनी क्रमांक
१	पंचकुला पंडित गांगुडे	वारे	८८४३७३२६१८
२	लीलाबाई वैभव पिसोरे	मोहाडी	७०३०५६३२९४
३	सावित्री युवराज गांगुडे	वारे	७७९६४५५३१७
४	पुष्पा एकनाथराव राऊत	हस्तेदुमाला	७०३०७४२३८९
५	जयश्री चंद्रकांत जाधव	ननाशी	९६०४२९७०६४
६	मंदा अजय लांडे	जांबुरके	९५०३३८५४०८
७	रेखा सीताराम टोंगारे	कोचरगाव	८६०५९३४७८८
८	निर्मला युवराज गायकवाड	देवपदा	७२६२०८६५११
९	कल्पना दिगंबर गायकवाड	देवपदा	९५४५६६९७७
१०	आशा लक्ष्मण लहांगे	मोहाडी	७२११०८५४८५
११	रत्ना विठ्ठल पवार	भनवड	९०७५६८१५३२
१२	शशिकला विष्णु गवारे	भनवड	७७६६७४४८०६
१३	अनिता प्रकाश आहिरे	उमराळे	७२१८४३०८८६

तालुका:- नाशिक

क्र.	प्रशिक्षणार्थी नाव	गावाचे नाव	दूरध्वनी क्रमांक
१	सुरेखा विपुल पवार	गिरनारे	८९७५४६४२६२
२	प्रमिला गोरख पवार	गिरनारे	८८३००३८५७३
३	जया संदीप पवार	गिरनारे	९५८८६०२५६२
४	कोमल विशाल पवार	गिरनारे	८८३००३८५७३
५	निलिमा देविदास पवार	गिरनारे	-
६	मनीषा मुकुंद पवार	गिरनारे	७०२८५५४९०७
७	सोनाली राजेश चौधरी	गिरनारे	९६०४०३९०४२
८	सीमा नरहरी पवार	गिरनारे	८७८८४१००६४
९	मंगल रमेश पवार	गिरनारे	९६०४२९६८०८
१०	शोभा प्रमोद मोरे	गिरनारे	९०२१२९३२०८
११	रेशमा चाँद शेख	गिरनारे	९७६४७३५९५४
१२	मेघा धनंजय काळे	गिरनारे	९५२७५१७८५१
१३	कविता संदीप पवार	गिरनारे	८९७५९२५२०५
१४	संगीता संतोष लांबे	गिरनारे	९५४५९०९८६०
१५	सारिका रामदास मौळे	गंगापूर	८४१२९६१७१६
१६	कल्पना रुंजा जाधव	गंगापूर	९०४९७४१८७३
१७	कुसुम शांताराम भोये	हरसूल	९८२३६९१४१८
१८	मंजुळा सुनील घाटोळ	गोर्वधन	-
१९	सुनिता परशुराम निंबारा	गोर्वधन	-

तालुका :- पेठ

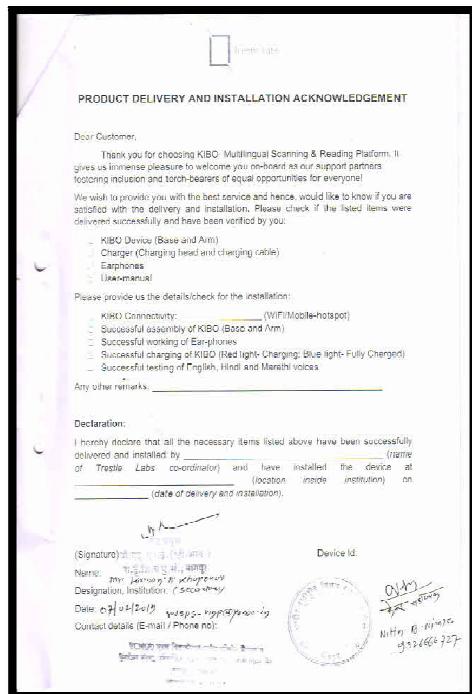
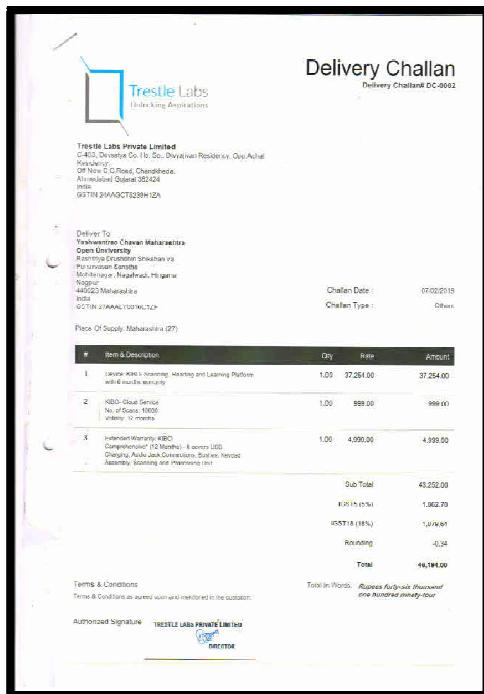
अ. क्र.	प्रशिक्षणार्थी नाव	गावाचे नाव	दूरध्वनी क्रमांक
१	रुषाली मोतीराम सापटे	भुवन	९०७५९९६४८८
२	निर्मला परसराम इंपाल	तोंडवळ	९४२२९९६०४५
३	कमला कृष्णा इंपाल	तोंडवळ	९५२७०३६७६२
४	कल्पना दत्तू सातपुते	तोंडवळ	-
५	ललिता ज्ञानेश्वर इंपाल	तोंडवळ	-
६	बताबाई पुंडलिक सातपुते	तोंडवळ	-
७	अनुसया यशवंत इंपाल	तोंडवळ	-
८	वर्णिता हेमंत इंपाल	तोंडवळ	-

९	रुपाली प्रल्हाद इंपाल	तोँडवळ	-
१०	कल्पना धर्मराज इंपाल	तोँडवळ	-
११	जयवंता निवृत्ती इंपाल	तोँडवळ	-

तालुका:- ऋंबकेश्वर

अ. क्र.	प्रशिक्षणार्थी नाव	गावाचे नाव	दूरध्वनी क्रमांक
१	अल्का मधुकर झेले	टाकेदेवगाव	७५८८१३२६८२
२	सुनंदा गोपाळ चंद्रे	चंद्रयाची पेठ	९६८९५०३४९३
३	शेख जबीन रज्जबअली	हरसूल	९४२३९२५६२७
४	संगीता भगवान भांगरे	हरसूल	९०११८८७६०२
५	विमल हिरामन दळवी	हरसूल	८९२८२१८२४२
६	ज्योती जयवंत राऊत	हरसूल	८०५५८९२४४३
७	मिलन एकनाथ शिंगाडे	हरसूल	९४०३४३३६०२
८	कल्पना तुषारा महाले	हरसूल	९६२३१०३५५१
९	लता देवराम मोहळे	हरसूल	८५५७०८६४१२
१०	विद्या पूर्णनंद गावोत	हरसूल	९४२३७४८०३२
११	रेखा संदीप भारसट	हरसूल	९०१११०११५३
१२	मंजुळा अंबादास मोहळे	हरसूल	८५५१०८६४१२
१३	मुक्ता दिपक खरपडे	हरसूल	८६०५५६५२४६
१४	हिरा चेतन भोये	हरसूल	८६०५५६५२४६
१५	सीमा अशोक पगार	ऋंबकेश्वर	९९७५९२३७३८
१६	सविता ज्ञानेश्वर पगार	ऋंबकेश्वर	८२३७४२१९७४

Donated KIBO s canner readers to the Learner support centres of B.Ed.spl.Ed. (VI) in 2018-19

Demonstration on how to use KIBO for reading Study material in NAB, Nashik and Nagpur Study centre

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
अंतर्गत संज्ञापन पत्र

जा.क्र.....
दिनांक.....
आ.क्र.....
दिनांक.....
कुलसचिव कार्या.
जा.क्र.....
दिनांक.....
कुलसचिव कार्या.
आ.क्र.....
दिनांक.....
कुलगुरु कायोलय
जा.क्र.....
दिनांक.....
कुलगुरु कायोलय
आ.क्र.....
दिनांक.....
जा.क्र.....
दिनांक.....

प्रेषक : डॉ. लतिका अजबानी
सहायक प्राध्यापक
डॉ. संजीवनी महाले
सहयोगी प्राध्यापक
प्रति : मा. कुलगुरु

विषय : Workshop खर्च मान्यता देणवाबत

घारिका :शिक्षण/workshop/2018
दिनांक : 28/02/2019

संदर्भ:- विद्यापीठ बैटेट आडावा बैठक दिनांक ५ फेब्रुवारी २०१९
मुक्त विद्यापीठाने आदिवासी महिलांचा प्रशिक्षणासाठी सन २०१८-१९ मध्ये तरतूद केलेली आहे तथापि त्याचा वापर आलेला नाही असे वरील बैठकीत निर्दर्शनास आले आहे.

मुक्त विद्यापीठामार्फत आदिवासी महिलामध्ये आर्थिक जागरूकता आणण्यासाठी एकदिवसीय कायंशाळा आयोजन करण्याचा मानस आहे, ही कायंशाळा नाशिक जिल्हा आदिवासी तालुक्यातील महिलांसाठी घेण्यात येईल. या कायंशाळेची उदिद्दे पूढीलप्रमाणे...

- १) आदिवासी महिलांमध्ये आर्थिक जागरूकता निष्पाण करणे.
- २) आदिवासी महिलांमध्ये आर्थिक नियोजनावाबत मार्गदर्शन करणे.
- ३) आदिवासी महिलांना प्रधानमंत्री नवधन योजनाचा लाभ घेण्यासाठी सक्षम करणे.

प्रशिक्षण मार्च २०१९ मध्ये घेण्यात येईल. त्याचा उपयोग विद्यापीठाला NAAC साठी होऊ शकेल.
प्रशिक्षणासाठी येणारा खर्च पूढीलप्रमाणे.

१) प्रशिक्षणार्थी विशेष बैठक भता	रु. २०० x ८० व्यक्ती	= रु १६,०००/-
२) प्रशिक्षणार्थी प्रवास व दैनिक भता	रु. २०० x ८० व्यक्ती	= रु १६,०००/-
३) तज्ज प्रवास व दैनिक भता	रु. ८०० x १ तज्ज	= रु ८,०००/-
४) तज्ज मानधन प्रति सत्र एक तास	रु. २००० x १ सत्र	= रु २,०००/-
५) कर्तव्य भोजन चहा-नाशता	रु. २००x १ दिवस ५१०० व्यक्ती	= रु २०,०००/-
६) प्रशिक्षण साहित्य खरेदी (प्रमाणपत्र)	रु. २०० x ८० संघ	= रु. १६,०००/-
७) किरकोळ खर्च		= रु. २,०००/-
		= रु. ८०,०००/-

एकूण खर्च

वरील एकूण खर्चाची रु.८०,०००/- खर्च C.13.P.1 Workshop For Development of Tribal Women यातील तरतूद

रु.८०,०००/- करण्यात येईल.

प्रसनाव मान्यतेसाठी सदर -

- १) सदर प्रशिक्षण आयोजनास मान्यता द्यावी.
- २) सदर वैठकीसाठी येणारा खर्च रु. रु.८०,०००/- ला मान्यता द्यावी.
- ३) वैठकीसाठी तज्ज खालगी वाहनाने आल्यास विद्यापीठ नियमप्रमाणे सदर प्रत्यक्ष खर्च देण्यास मान्यता द्यावी.
- ४) प्रशिक्षण यशाइन मध्ये घेण्याची मान्यता द्यावी.
- ५) जवळपासचे प्रशिक्षणार्थीनी एकत्रितरित्या छालगी वाहनाने प्रवास केल्यास त्यांना प्रत्यक्ष गाडी भाडे विद्यापीठ नियमानुसार देण्यास मान्यता द्यावी.
- ६) तजांची यशाइन मध्ये विनाश्वल राहण्यास मान्यता द्यावी.
- ७) सदर प्रशिक्षणासाठी विद्यापीठ अंतर्गत डॉ. संजीवनी महाले व डॉ. लतिका अजबानी ह्या तज्ज म्हणून कार्य करतील त्यास मान्यता द्यावी.
- ८) प्रशिक्षणार्थी प्रमाणपत्रावर सही कुलसचिव, डॉ. महाले, डॉ. अजबानी यांची असेल त्यास मान्यता द्यावी.
- ९) मा. कुलगुरु रूबा सहीने तजांचे प्रमाणपत्र देण्यात येईल.
- १०) सदर प्रशिक्षणासाठी वित्तीय कायमकाजासाठी मा. कुलसचिव/ मा. वित्त अधिकारी यांच्या स्वाक्षरी प्रक्रिया करण्यास मान्यता द्यावी.

~~डॉ. लतिका अजबानी~~

सहायक प्राध्यापक, वाणिज्य व व्यवस्थापन विद्याशाखा

मार्फत,

[Signature]
मार्फत, मा. कुलगुरु

मार्फत, वित्त अधिकारी

[Signature]
मार्फत, मा. कुलगुरु

कुलसचिव कायंशाळा

आवाजक: ८९५

दिनांक: ५/०३/२०१९

[Signature]
डॉ. संजीवनी महाले

सहयोगी प्राध्यापक, शिक्षणास्त्र विद्याशाखा.

नि. च. न. युक्त विद्यापीठ
वित्त विभाग
अंतर्गत आवक नं. १०६३
दिनांक: ५/३/१९

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ ,नाशिक
आयोजित

आदिवासी महिलांसाठी आर्थिक जागरूकता प्रशिक्षण कार्यशाळा

दिनांक - १४ मार्च २०१९

कार्यशाळा कार्यवृत्तां अहवाल

मार्गदर्शन
प्रा. ई. वायुनंदन
कुलगुरु

डॉ. दिनेश भोंडे
कुलसचिव

डॉ. लतिका अजबानी
सहायक प्राध्यापक
वाणिज्य आणि व्यवस्थापन विद्याशाखा
कार्यशाळा समन्वयक

डॉ. संजीवनी महाले
सहयोगी प्राध्यापक,
शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा
कार्यशाळा समन्वयक

प्रस्तावना

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक यांच्या विद्यमाने आदिवासी महिलांसाठी दिनांक १४ मार्च २०१९ रोजी आदिवासी महिलांसाठी आर्थिक जागरूकता कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यशाळेसाठी विद्यापीठातील आणि विद्यापीठाबाहेरील पुढील त उपस्थित होते.

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठातील व्यक्ती

- १) प्रा. ई. वायुनंदन - (कुलगुरु)
- २) डॉ. संजीवनी महाले (सहयोगी प्राध्यापक व कार्यशाळा समन्वयक)
(शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा)
- ३) डॉ. लतिका अजबानी (सहाय्यक प्राध्यापक व कार्यशाळा समन्वयक)
(वाणिज्य आणि व्यवस्थापन विद्याशाखा)
- ४) श्री. कैलास मोरे (शैक्षणिक सल्लागार)

विद्यापीठाबाहेरील सत्रनिहाय विषय तऱ्यात :

- १) डॉ. अनिल जी. कुलकर्णी—व्यवस्थापन मंडळ सदस्य

सत्रनिहाय विषयतऱ्यात :

- १) डॉ. संजीवनी महाले - आर्थिक जागरूकता महत्व
- २) डॉ. लतिका अजबानी - आर्थिक नियोजन
- ३) डॉ. अनिल कुलकर्णी - प्रधानमंत्री जनधन योजना
- ४) श्री. कैलास मोरे - विविध शासकीय योजना

कार्यशाळेचे नियोजन व आयोजन

व्यवस्थापन मंडळ सदस्य मा. डॉ. अनिल कुलकर्णी ह्यांनी आदिवासी महिलांमध्ये आर्थिक जागरूकतेबाबत प्रशिक्षण कार्यशाळा विद्यापीठाने घ्यावी असा मानस डॉ. लतिका अजबानी आणि डॉ. संजीवनी महाले ह्यांच्याकडे व्यक्त केला. मा. कुलगुरु प्रा. ई. वायुनंदन, मा. कुलसचिव डॉ. दिनेश भोंडे आणि वित्त अधिकारी श्री. मगन पाटील ह्यांनी सहकार्य केल्यामुळे विद्यापिठामार्फत अल्प कालावधीत प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे नियोजन करण्यात आले आर्थिक प्रस्तावास मा. कुलगुरुनी मान्यता दिली. मान्य प्रस्ताव परिशिष्ट १ मध्ये दिलेला आहे. कार्यशाळेचे वेळापत्रक - परिशिष्ट- २ मध्ये दिलेले आहे.

नाशिक जिल्ह्यातील सात आदिवासी तालुक्यातील गटशिक्षणाधिकारी ह्यांच्याशी संपर्क साधण्यात आला. पेठ- श्री झोपे सुभाष, दिंडोरी - श्रीमती सुषमा घोलप, त्र्यंबकेश्वर- श्री कनोज बी. बी. ह्यांनी त्यांच्या तालुक्यातील आदिवासी महिलांना विद्यापीठात प्रशिक्षणासाठी पाठविले. या कार्यशाळेत आदिवासी

तालुक्यातील एकूण (४५) आदिवासी महिलांनी सहभाग घेतला. विद्यापीठाने दत्तक घेतलेल्या गावांमधील (७) महिला या कार्यशाळेसाठी उपस्थित होत्या. सहभागी महिला ह्या वय वर्ष २० ते ५५ या वयोगटातील होत्या. प्रशिक्षणार्थीची नावे परिशिष्ट- २ मध्ये देण्यात आलेली आहे. तालुकानिहाय आणि दत्तक गाव प्रशिक्षणार्थी संख्या कोष्टक क्र.१ मध्ये देण्यात आलेली आहे.

कोष्टक क्र. १

तालुकानिहाय व दत्तक गाव प्रशिक्षणार्थी संख्या

क्र.	तालुका	प्रशिक्षणार्थी संख्या
१	पेठ	१६
२	दिंडोरी	१३
३	त्र्यंबकेश्वर	१६
४	दत्तक गाव	०७
	एकूण	५२

कार्यशाळा उद्घाटन कार्यक्रम

विद्यापीठाच्या यशइन इंटरनॅशनल सेंटरमध्ये कार्यशाळेचे आयोजन दिनांक १४ मार्च २०१९ रोजी एक दिवस करण्यात आले. कार्यशाळेचे उद्घाटनासाठी मा. कुलगुरु ई. वायुनंदन ह्यांनी केले. डॉ. संजीवनी महाले ह्यांनी सर्वांचे स्वागत करून कार्यशाळेची उद्दिष्टे पुढीलप्रमाणे स्पष्ट केली.

- १) आदिवासी महिलांमध्ये आर्थिक जागरूकतेचे महत्व समजावून सांगणे.
- २) आदिवासी महिलांना आर्थिक नियोजनाबाबत मार्गदर्शन करणे.
- ३) शासनाच्या विविध योजनांबाबत माहिती देणे.
- ४) प्रधानमंत्री जनधन योजनेबाबत माहिती देणे.

या कार्यशाळेचे प्रास्ताविक डॉ. लतिका अजबानी ह्यांनी केले. त्यांनी पुढीलप्रमाणे आपले विचार मांडले. मुक्त विद्यापीठाचे ब्रीदवाक्य ‘ज्ञानगंगा घरोघरी’ असे आहे. ही ज्ञानाची गंगा आदिवासी महिलांपर्यंत पोहचविण्यास आम्ही कटिबद्ध आहोत, म्हणून ह्या कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आलेले आहे. घरातील आर्थिक नियोजनात आर्थिक महिलांचे महत्वाचे स्थान आहे. परंतु आपण ते विचारात घेत नाही. आपण जेवढे

कमवितो तेवढ्याचे आर्थिक नियोजन केल्यास आपल्याला वारंवार कर्ज घेण्याची गरज राहत नाही. नोटबंदीनंतर महिलांचे पैसे डब्यांमध्ये सापडले ते बँकेत जमा करता आले नाहीत. बँक व्यवहाराबाबत तुम्हाला माहिती होण्यासाठी ह्या कार्यशाळेचे महत्व आहे.

मा.कुलगुरुंनी महिलांना पुढीलप्रमाणे मार्गदर्शन केले. समाजात महिलांना महत्वाचे स्थान प्राप्त झाले आहे. विविध क्षेत्रांमध्ये महिला उच्च पदांवर कार्यरत आहे आदिवासी महिलां ही वेगळ्या पद्धतीने कार्य करून स्वतःच्या कुटुंबाला दिशा देऊ शकतात. घरातील आर्थिक व्यवहारात तिला सामावून घेतल्यास घराला योग्य दिशा मिळू शकते.

आर्थिक जागरूकता या कार्यशाळेतून तुम्हांला आर्थिक नियोजन, महत्व ते कसे करावे, शासनाच्या विविध योजना प्रधानमंत्री जनधन योजनाबाबत माहिती होईल. आपण सर्व विद्यापीठात कार्यशाळेसाठी उपस्थित झाल्याबद्दल मी आपला आभारी आहे. आपण या कार्यशाळेचा लाभ भविष्यात स्वतःच्या कुटुंबाचे आर्थिक नियोजन करण्यासाठी तुम्हांला हार्दिक शुभेच्छा. शेवटी आभार प्रदर्शन करून मा. कुलगुरु समवेत सर्व आदिवासी महिलांना चहापानाचा लाभ घेतला व त्यांच्याशी अनौपचारिक गप्पा मारल्या.

प्रशिक्षणार्थी मा. कुलगुरुसोबत उपस्थिती

कार्यशाळा सुरु करण्यापूर्वी महिलांमध्ये खुलेपणा येण्यासाठी एक खेळ घेण्यात आला. या खेळामुळे महिलांमध्ये उत्साह निर्माण झाला. त्याचप्रमाणे त्यांची एकमेकींशी ओळख झाली.

आर्थिक नियोजन महत्व आणि आर्थिक नियोजन सत्र

आर्थिक जागरूकता महत्व आणि आर्थिक नियोजन दोन सत्रे व्याख्यान पद्धतीने न घेता डॉ. संजीवनी महाले ह्यांनी नाट्यीकरण पद्धतीने आदिवासी महिलेची व्यथा मांडली.

नाट्यीकरण संहिता अहवालामध्ये देण्यात आलेली आहे. महिलेला आलेल्या अडचणींचा शोध प्रशिक्षणार्थीना घेण्यास भाग पाडले. ह्या कृतीमुळे प्रशिक्षणार्थीनी आपआपले अनुभव, अडचणी मांडल्या. डॉ. संजीवनी महाले आणि डॉ. लतिका अजबानी ह्यांनी चर्चेद्वारे प्रशिक्षणार्थीकडूनच आर्थिक नियोजनाचे महत्व आणि आर्थिक नियोजन कसे करावे ह्याबाबतची माहिती काढून घेतली. मुद्दे प्रशिक्षणार्थीच्या समोर राहण्यासाठी श्री. योगेश हांगे

ह्यांनी त्याचे लगेचच टंकलेखन केले. नाट्यीकरण संहिता आणि प्रशिक्षणार्थ्यमधील चर्चेचा सारांश परिशिष्ट क्र. ४ मध्ये देण्यात आलेला आहे.

सकाळच्या दोन सत्रामुळे प्रशिक्षणार्थी अधिक मोकळेपणाने वावरत होत्या. दुपारी १.३० ते २.३० महिलांना विद्यापीठामार्फत भोजनाची व्यवस्था करण्यात आली.

शासनाच्या विविध योजना

दुपारच्या सत्रात श्री. कैलाश मोरे ह्यांनी शासनाच्या विविध योजनाबाबत माहिती दिली ह्या योजना पुढीलप्रमाणे.

- १) बालसंगोपन योजना (महिला बालकल्याण विभाग) एकल पालकांच्या मुलांसाठी
- २) रोजगार हमी योजना फळबाग
- ३) पोलटी
- ४) गोठ स्कीम
- ५) शेततळे पंतप्रधान विमायोजना
- ६) अटल पेन्शन योजना

प्रधानमंत्री जनधन योजना

चहापानानंतर डॉ. अनिल जी. कुलकर्णी ह्यांनी प्रधानमंत्री जनधन योजनेबाबत सविस्तर मार्गदर्शन केले.

समारोह कार्यक्रम

समारोह कार्यक्रमासाठी मा. कुलगुरु प्रो. ई. वायुनंदन, प्रा. डॉ. अनिल कुलकर्णी, डॉ. संजीवनी महाले, डॉ. लतिका अजबानी आणि कैलास मोरे व्यासपीठावर होते. प्रत्येक तालुक्यातील एका प्रतिनिधीने कार्यशाळेबाबतचे आपले मनोगत व्यक्त केले. प्रशिक्षणार्थीनी कार्यशाळेबाबतचे समाधान व्यक्त केले.

तालुकानिहाय प्रमाणपत्र वाटप

तालुकानिहाय आणि दत्तक गावानुसार प्रमाणपत्र वाटप करण्यात आले.

